

**Södertälje
kommun**

”Läsförståelse är ingen förmåga”

Förkunskapernas
betydelse för att förstå
en text

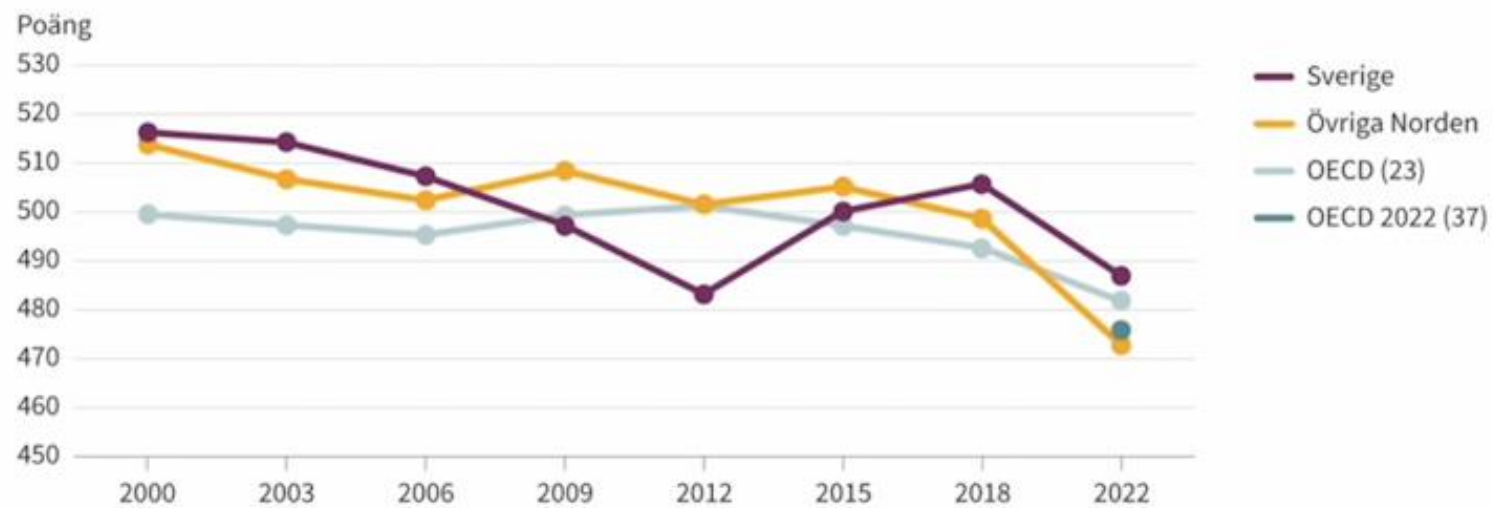

Marcus Danielsson / Utvecklingslärare / Resurscentrum
KUL 24 / 2024-09-26 / kl. 15:40 – 16:30

LÄSNING

Befinner vi oss i en ”läskris”?

PISA 2022: Läsförståelse

Läsningen i svensk skola minskar drastiskt. 50 procent av eleverna i årskurs nio läser inte ens en sida sammanhängande facklitteratur på papper eller skärm en vanlig skoldag, 2007 var motsvarande siffra 33 procent. Och 87 procent av niorna läser mindre än en sida skönlitteratur en vanlig skoldag, jämfört med 62 procent 2007. Bland sexorna är andelen uppe i hela 81 procent, jämfört med 44 procent 2007.

Det visar statistik som tagits fram av Mats Tegmark, lektor i pedagogiskt arbete, och hans kollegor vid Högskolan Dalarna. De lät drygt 3 400 elever svara på enkätfrågor om hur mycket – och vad – de läst under dagen efter en vanlig skoldag 2017.

– Det är lätt att tro att bottennoteringen i Pisa 2012 ledde till ökad läsning i skolan. Och det var det vi ville undersöka. Alltså inte vad eleverna kan, utan vilka förutsättningar de får i skolan för att bli goda läsare, säger Mats Tegmark.

Resultat: Högst bristfälliga förutsättningar, enligt studien som även bestod av intervjuer med elever och lärare.

Mats Tegmark.

Hur tar vi in information?

Vad är en förmåga?

- Kritiskt tänkande
- Problemlösning
- Metakognition
- Arbetsminne

Vad är LÄSFÖRMÅGA?

(Gough & Tunmer, 1986)

AVKODNING

Ortografisk avkodning - *Stroopeffekten*

Yellow

Läsflyt

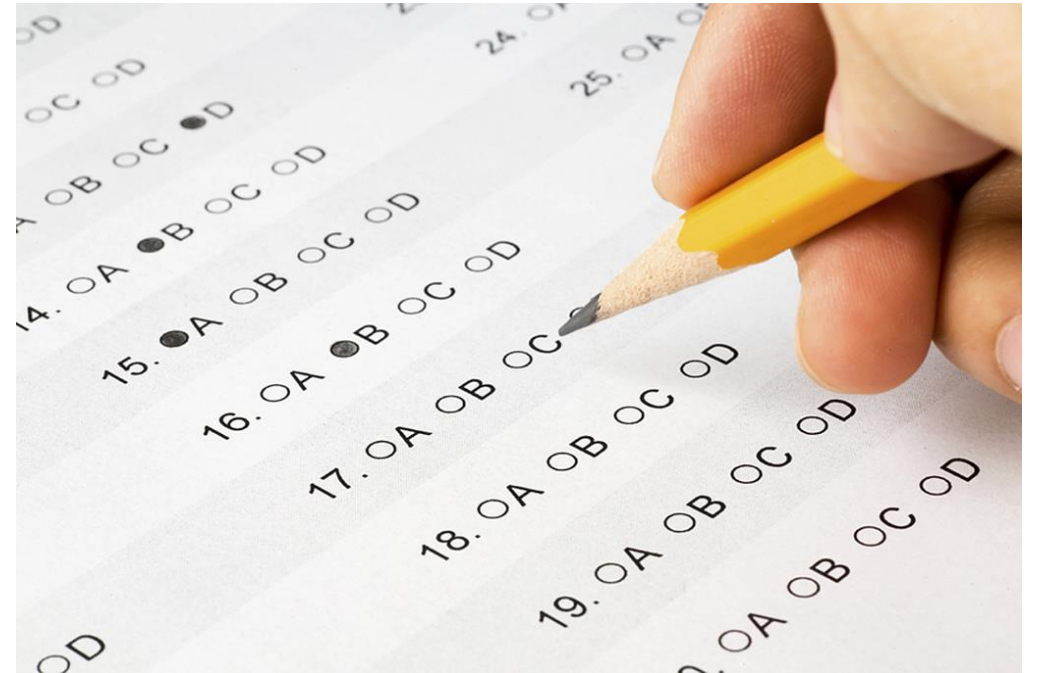
- 100 ord/min
- Överinlärning
- Frigöra utrymme
 - Förståelse
 - Tolkning
- Motivation
 - Framgång
 - Gemenskap

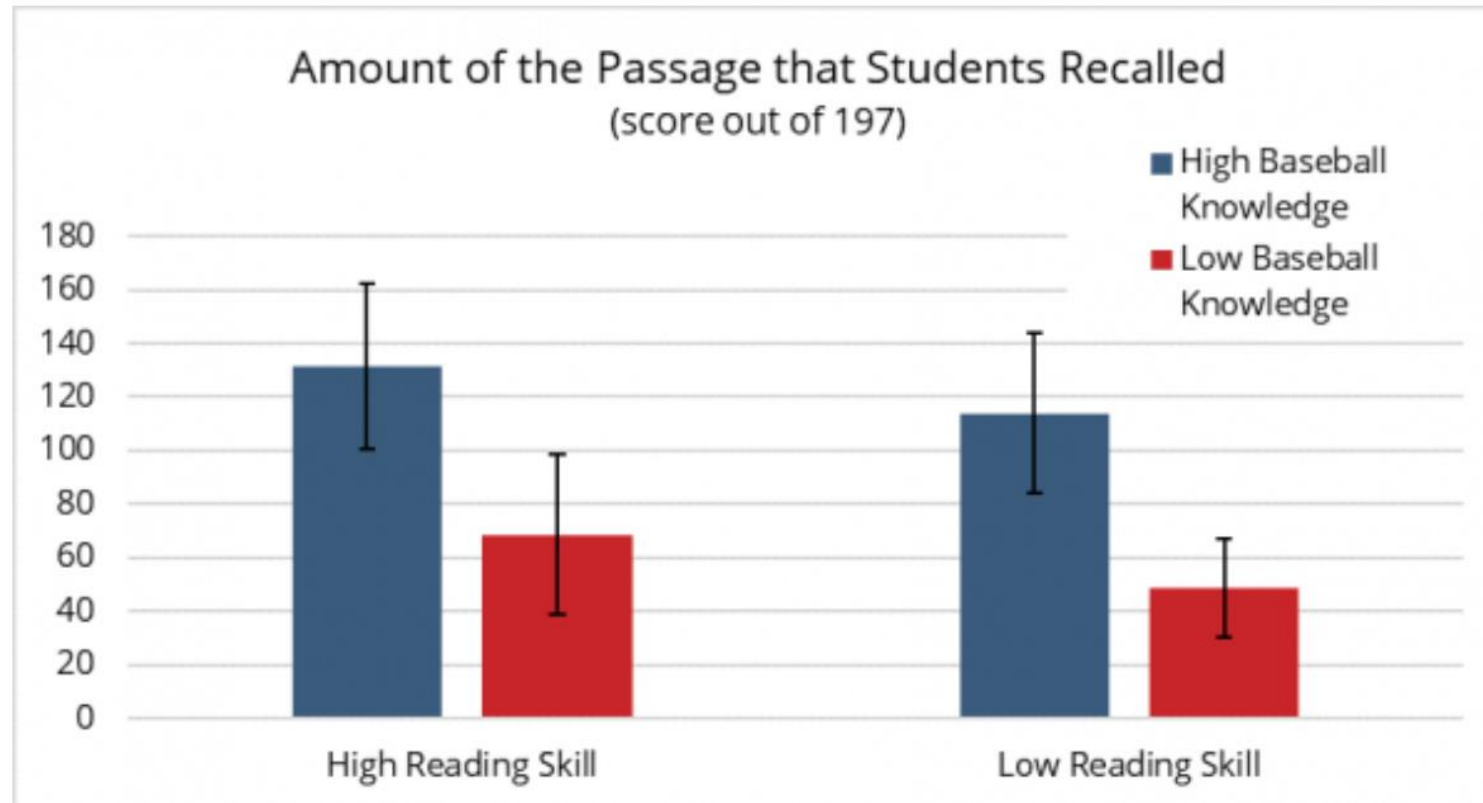
SPRÅKFÖRSTÅELSE

Studie 1: Läsförståelse är svårt att mäta

- Keenan och Meenan (2014)
- 4 standardiserade tester
- 20 av 995 fick låga resultat på alla tester
- Anna Eva Hallin
 - Förutsättningar för läsförståelse
 - Avkodning
 - Förkunskaper

Studie 2: Läsförståelse är svårt att mäta

Studie 3: Läsförståelse är svårt att mäta

The Wug Study (2014)

- *(Socioekonomisk bakgrund)*
 1. Test om fåglar
 2. Berättelse om fåglar
 3. Berättelse om "Wugs"

”Dessa resultat tyder på att skillnader i läsförståelse hos barn med lägre socioekonomisk status, delvis kan bero på begränsningar i deras befintliga kunskapsbas.”

”Årskurs-fyra-fallet”

(Chall, Jacobs och Baldwin, 1990)

- **Lära sig att läsa**
 - Avkodning och läsflyt
- **Läsa för att lära**
 - Komplexa texter och lässtrategier
- **Integrerade processer**
 - Automatisering
 - Bakgrundskunskaper
 - Motivation och uthållighet

UNDERVISING

Missförstånd 1:

Mycket tyst läsning

- Vad är syftet?
- Läser de verkligen?
- Förstå de vad de läser?
- Ber de om hjälp om de behöver?
- Är boken för lätt eller för svår?

Missförstånd 2:

Fokus på lässtrategier

- 10 lektioner gav samma resultat som 50 lektioner
- Lässtrategier skapar tid för tanke
- Viktigare att lära ut kunskaper än att aktivera förkunskaper
 - Läsa **olika texter** om samma ämne
 - Läsa texterna **flera gånger**
 - **Skriva** om ämnet

Missförstånd 3: Aktivera förkunskaper

”Under många år har det främsta sättet att hantera kunskap i samband med läsning varit genom att aktivera bakgrundkunskap med hjälp av strategier som diskussioner före läsning, begreppskartor och förutsägelser.

Dessa strategier kan vara effektiva, men de fungerar bara om rätt kunskap finns tillgänglig. Ofta har barn inte den kunskap som krävs, eller så är deras kunskap bristfällig eller felaktig. Om kunskapen är felaktig kan aktiveringen faktiskt vara skadlig för förståelsen.”

Hugh Catts

Professor, Florida State University

Rethinking How to Promote Reading Comprehension

By Hugh W. Catts

Anpassa c

It is February 2015, and I am at a national conference listening to a panel present the results of their research on improving reading comprehension. Several members of the panel, like myself and a few others in the room, are funded by the Institute of Education Sciences as part of the Reading for Understanding Initiative. This \$120 million program supported six interconnected research teams in their efforts to improve reading achievement in the United States.¹ Educators and policymakers had for

Sammanfattande kritik

1. Överbetoning på strategier i relation till kunskaper
2. Mer träning i strategier ger inte bättre resultat
3. Svårt att överföra strategierna i andra kontexter
4. Strategier kan överbelasta elevens tänkande
5. Avkodning och ordförråd (inte lässtrategier) bör betonas i tidiga åldrar

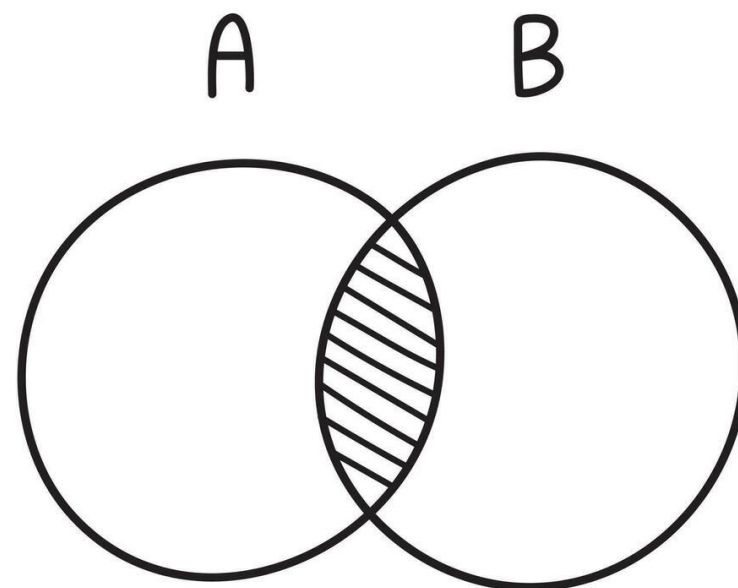
Läsförståelse

Varulvar och vampyrer blandas ihop ibland, men de är två helt olika sorters figurer. Bägge är dock vanliga i både moderna skräckhistorier och gammaldags folktro. Vampyren är en död människa som vaknar upp till ett nytt liv, ofta besatt av en ond ande. För att kunna överleva måste vampyren dricka de levandes blod. Vampyrens främsta svaghet är religiösa symboler. Ibland tål den heller inte solljus.

Varulven är en människa som genom trolldom förvandlas till en varg, antingen genom en förbannelse eller genom egen vilja. I vissa fall styrs förvandlingarna av fullmånens cykler. Varulvens största svaghet sägs vara silver. Varulven kan botas, men inte vampyren.

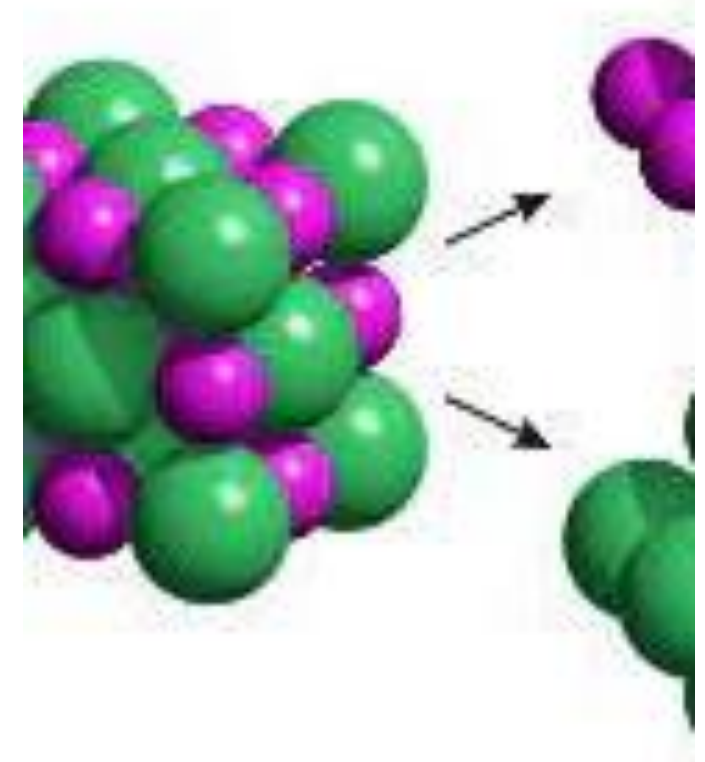
Läsförståelse

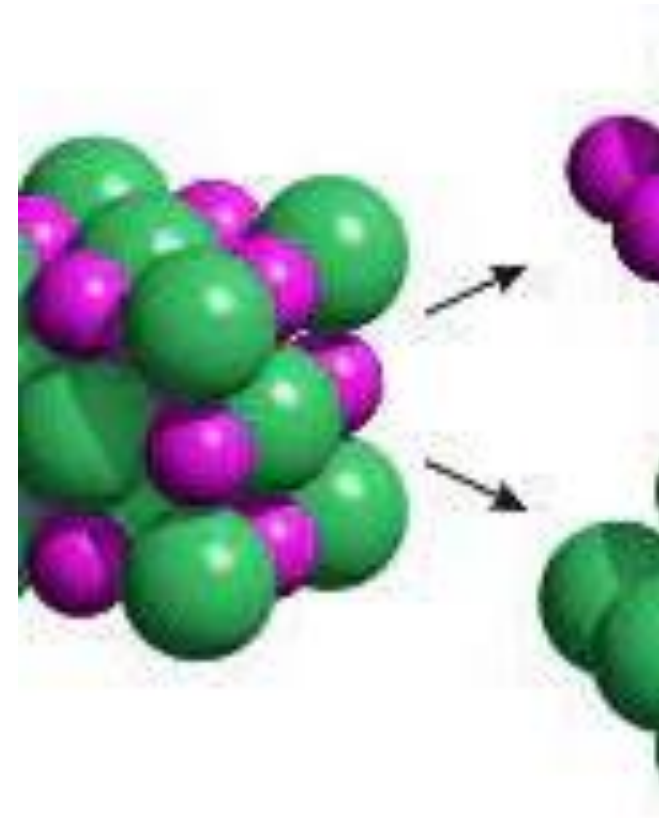
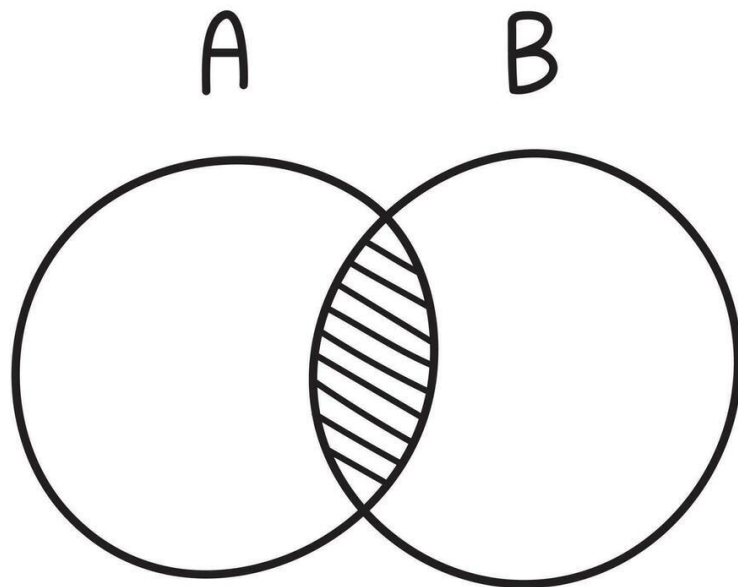
Läsförståelse

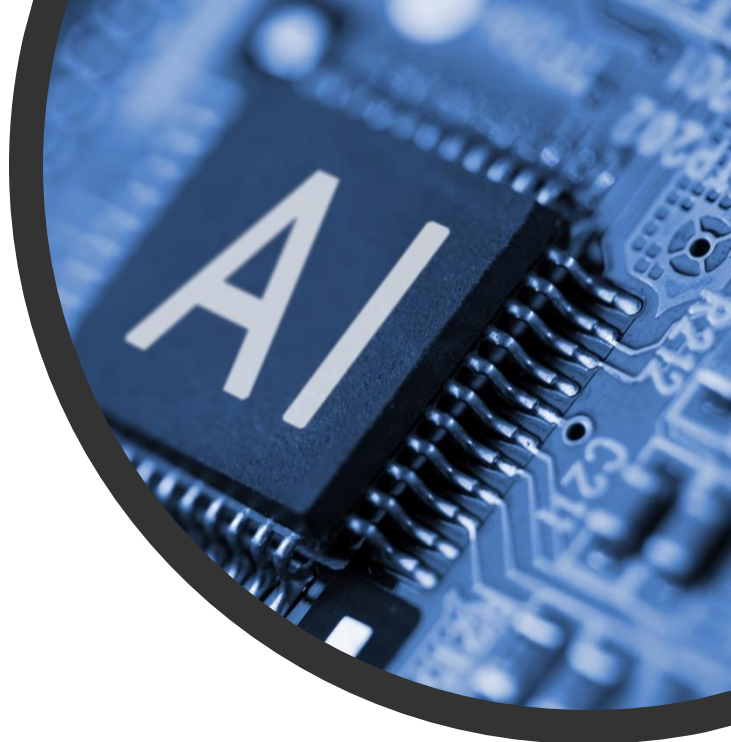
Jonföreningar eller salter är uppbyggda av joner. De bildas vanligen vid reaktioner mellan metall och icke-metall. Natriumklorid är en jonförening som består av joner från natrium, en metall och klor, en icke-metall. När en förening sker mellan två joner så blir det en jonförening. I en formel för en jonförening så finns det lika många positiva som negativa laddningar. Jonföreningar leder elektricitet.

Molekylföreningar bildas vid reaktioner mellan icke-metaller. Vatten är en molekylförening som består av syre och väte, två icke-metaller. Atomerna i föreningen delar på elektronpar för att få fullt elektronskal. Molekylföreningar leder inte elektricitet. Den stora skillnaden är bindningssituationen. I en jonbindning är laddningarna olika mellan de två jonerna. Vi har alltså en positivt laddad jon och en negativt laddad. De attraherar varandra med elektriska krafter och det är dessa som gör bindningen. I molekylföreningar är bindningssituationen lite mer komplicerad. Förenklat kan man säga att atomerna "delar" på vissa elektroner och så att dom ska få fulla valenselektroner.

Läsförståelse

Källkritik förmåga?

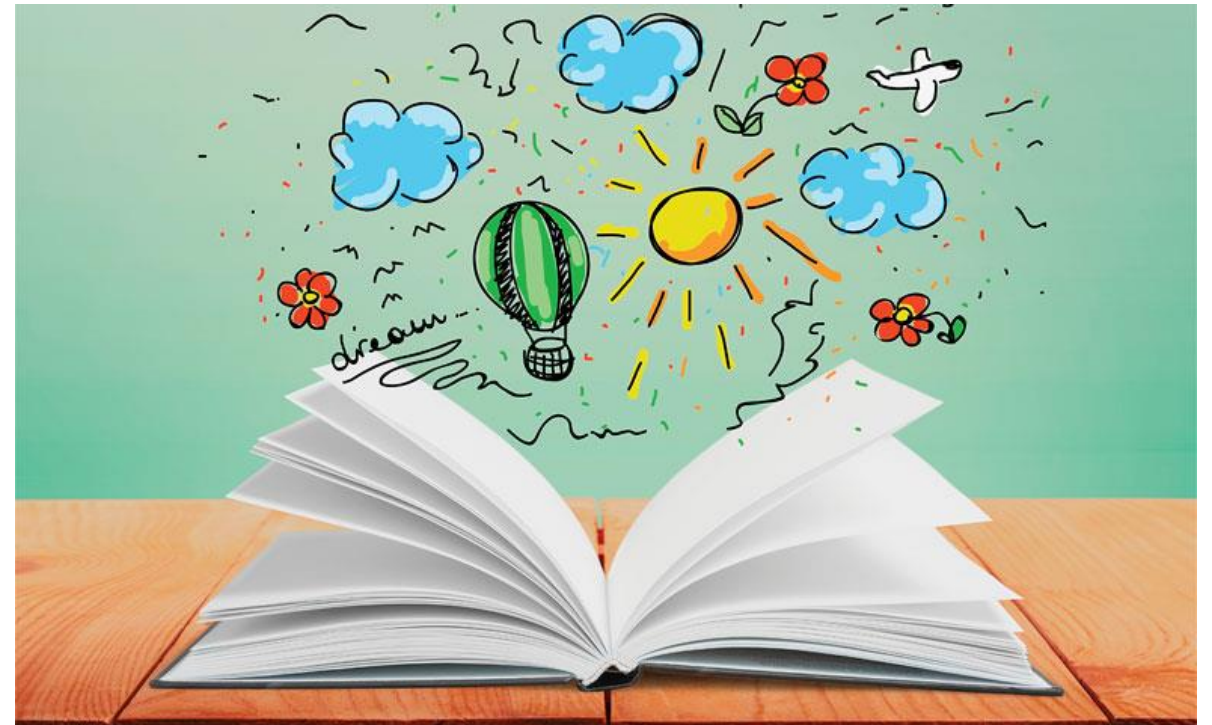
Vad är LÄSFÖRMÅGA?

(Gough & Tunmer, 1986)

Avkodning: ”Läsa i alla ämnen”

- Högläsning
- Parläsning
- Tyst läsning
- Körläsning
- Stafettläsning
- Repeterad läsning

Förståelse: ”Förundervisa”

1. Välj relevanta ”texter” för ämnet
2. Plocka ut viktiga ord
3. Skapa elevvänliga definitioner (ChatGPT)
4. Bygg bakgrundskunskaper om texten
5. Genomför språkliga aktiviteter
6. Återkom till och uppmuntra användning av orden
7. Koppla orden till verkliga livet!

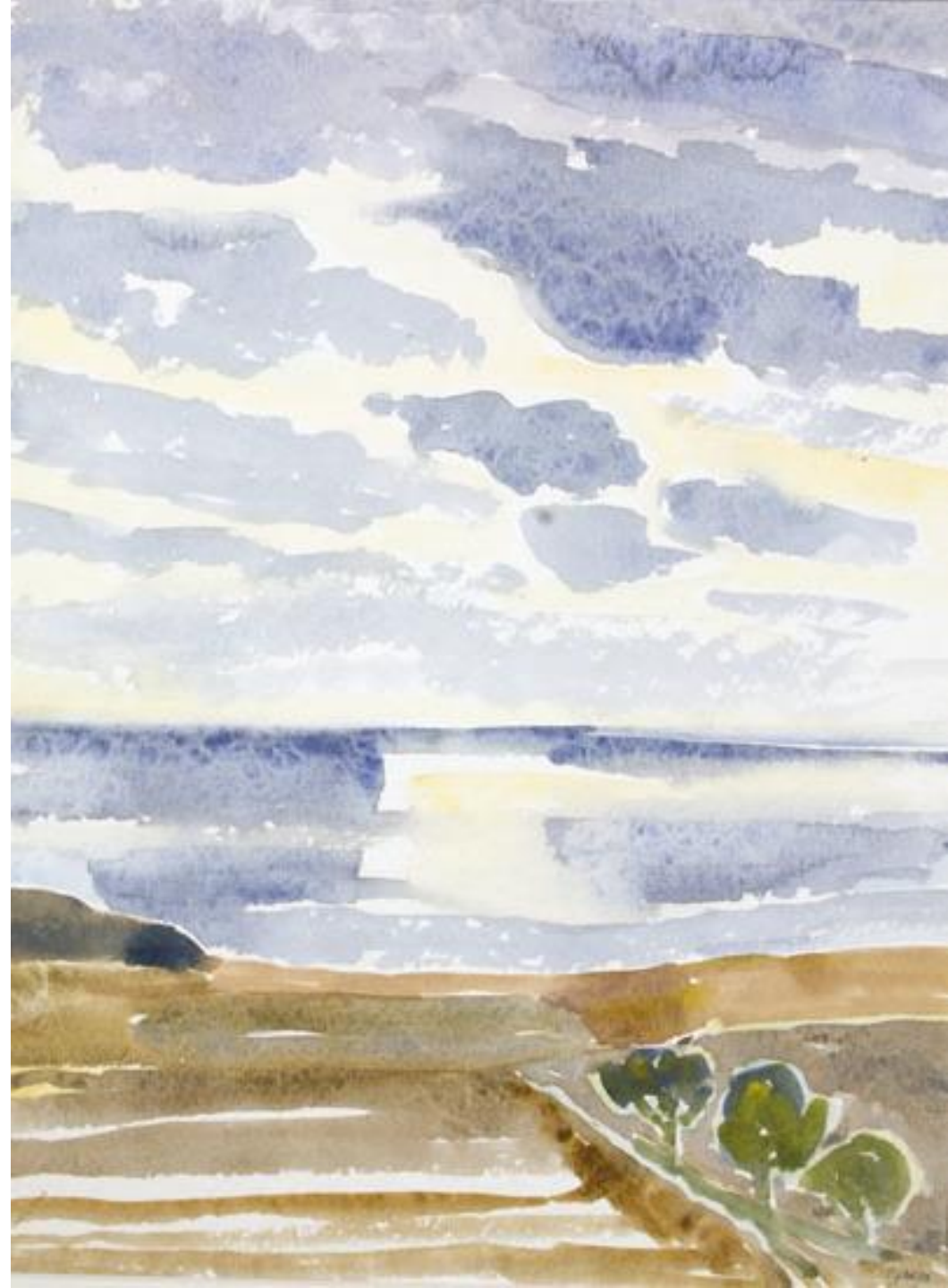

ChatGPT

-
- Roll
 - Publik
 - Form
 - Innehåll

Ordbank: "Akvarellmålning"

- **Konstform** – Ett sätt att skapa konst, till exempel måla, skulptera eller fotografera.
- **Genomskinlig** – Något som du kan se igenom, som ett tunt lager färg.
- **Drömligt** – Något som känns mjukt och suddigt, nästan som en dröm.
- **Effekter** – Sätt att skapa speciella utseenden, som skuggor eller ljus.
- **Övergångar** – Hur färger smälter ihop eller ändras gradvis från en färg till en annan.
- **Nyanser** – Olika variationer av en färg, som ljusblått eller mörkblått.
- **Färgkakor** – Små, hårda block av färg som du blandar med vatten för att måla.
- **Tub** – En behållare för flytande färg som du trycker ut.
- **Akvarellpapper** – Speciellt tjockt papper som är bra för att måla med vattenfärger.
- **Experimentera** – Att prova nya sätt att måla på för att se vad som händer.

Akvarellmålning är en konstform där man använder speciella färger som blandas med vatten. Färgerna är ofta ljusa och genomskinliga, vilket ger bilderna ett mjukt och drömligt utseende.

När du målar med akvarellfärger använder du penslar och vatten för att skapa olika effekter. Ju mer vatten du använder, desto ljusare och tunnare blir färgen. Det kan vara lite svårt i början, eftersom färgen lätt rinner ut och blandar sig med andra färger på pappret. Men det är just det som gör akvarellmålning så speciell – det går att skapa vackra färgskiftningar och mjuka övergångar mellan olika nyanser.

Akvarellfärger kommer i små färgkakor eller i tuber. Du behöver också ett speciellt tjockt papper som kallas akvarellpapper, för att färgerna inte ska tränga igenom eller skada pappret. Många tycker att akvarellmålning är ett avslappnande och roligt sätt att skapa konst, eftersom du kan experimentera med vatten och färger på ett fritt sätt.

Testa själv – det viktigaste är att ha tålamod och att våga prova olika tekniker!

Akvarellmålning är en **konstform** där man använder speciella färger som blandas med vatten. Färgerna är ofta ljusa och **genomskinliga**, vilket ger bilderna ett mjukt och **drömligt** utseende.

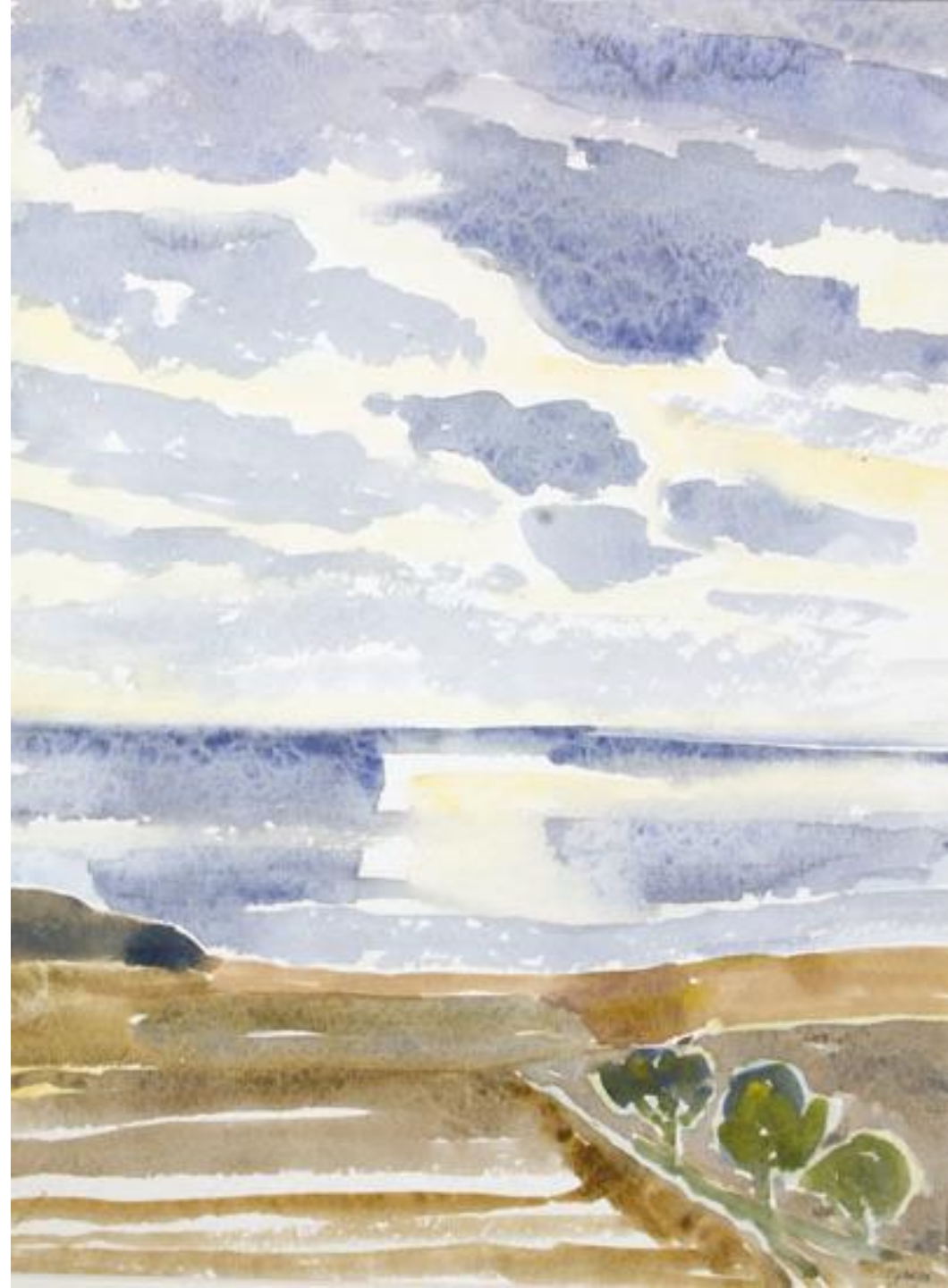
När du målar med akvarellfärger använder du penslar och vatten för att skapa olika **effekter**. Ju mer vatten du använder, desto ljusare och tunnare blir färgen. Det kan vara lite svårt i början, eftersom färgen lätt rinner ut och blandar sig med andra färger på pappret. Men det är just det som gör akvarellmålning så speciell – det går att skapa vackra **färgskiftningar** och mjuka **övergångar** mellan olika **nyanser**.

Akvarellfärger kommer i små **färgkakor** eller i **tuber**. Du behöver också ett speciellt tjockt papper som kallas **akvarellpapper**, för att färgerna inte ska tränga igenom eller skada pappret. Många tycker att akvarellmålning är ett avslappnande och roligt sätt att skapa konst, eftersom du kan **experimentera** med vatten och färger på ett fritt sätt.

Testa själv – det viktigaste är att ha tålamod och att våga prova olika tekniker!

Frågor: "Akvarellmålning"

1. Vad händer med färgen när du använder **mer vatten** i akvarellmålning?
2. Varför behöver man **speciellt tjockt papper** när man målar med akvarellfärger?
3. Vad gör akvarellmålning speciell **jämfört med andra** typer av målning?

**TACK FÖR ATT NI
LYSSNAT!**

marcus.danielsson@skolasodertalje.se